

Розділ II.
МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Богоцька Вікторія

м.Вінниця

(Наук. керівн. – канд. пед. наук, проф. ВДПУ Лапиша І.М.)

ВИКОРИСТАННЯ ТЕКСТІВ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ
НА УРОКАХ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Анотація

Автор аналізує освітній потенціал творів усної народної творчості, коментує й демонструє оптимальні зразки тренувальних вправ для вирішення завдань періоду навчання грамоти, зокрема підготовки руки першокласника до письма. Акцентовано вправи на засвоєння зорових образів графічних знаків і формування умінь здійснювати точні, керовані рухи.

Ключові слова: початкова освіта, період навчання грамоти, підготовка руки до письма, освітні засоби, тренувальні тексти, усна народна творчість.

Аннотация

Автор анализирует образовательный потенциал произведений устного народного творчества, комментирует и демонстрирует оптимальные образцы тренировочных упражнений для решения задач периода обучения грамоте, в частности подготовки руки первоклассника к письму. Акцентируются упражнения на усвоение зрительных образов графических знаков и формирование умения производить точные, управляемые движения.

Ключевые слова: начальное образование, период обучения грамоте, подготовка руки к письму, образовательные средства, тренировочные тексты, устное народное творчество.

Abstract

The author analyzes the educational potential of works of oral folk art, comments and demonstrates the optimal samples of training exercises for solving the

problems of the period of learning the literacy, in particular, preparing the hands of first form pupils for writing. Exercises are emphasized on the acquisition of visual images of graphic signs and the formation of the ability to make precise, controlled movements.

Keywords: primary education, literacy period, hand preparation for writing, educational tools, training texts, oral folk art.

Типові освітні програми одним із важливих завдань початкової освіти визначають «оволодіння наскрізними вміннями, необхідними життєвими і соціальними навичками, що забезпечують готовність до життя в інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі» [Програми 2018, с.190]. Серед таких умінь слід назвати й графічні уміння, а саме «розрізняти друковане і рукописне письмо; розбірливо писати всі рукописні малі й великі літери українського алфавіту, дотримуючись графічних, технічних, гігієнічних вимог...» [Орел 2020, с.57].

Багаторічна практика шкільної освіти доводить, що процес оволодіння письмом пов'язаний для шестирічних дітей зі значними фізичними труднощами, адже автоматизованість навички письма з'являється за умови вільних рухів без зайвого м'язового напруження, володіння основними просторовими відношеннями, вироблення зорового контролю за рухами руки. З огляду на це, сучасному вчителю необхідно розробити систему підготовчих вправ, яка міститиме гімнастичні й графічні ігри.

В добукварний період навчання письма першокласники опановують різноманітні вправи для удосконалення координації рухів, розвитку м'язів кистей рук, кінестетичної чутливості. Це вправи багаторазового повторення на стискання в кулаці й розтискання пальців, розведення пальців по черзі. Матеріалом для таких ігрових завдань можуть бути твори усної народної творчості, оскільки їх ритмічність, мелодійність, доступність змісту події максимально відповідають віковим можливостям дітей 6-7-ми років.

Наприклад, для пальчикової гімнастики доречно використовувати примовки, зокрема:

*В понеділок орав,
У вівторок плуг ламав,
В середу волів погубив,
В четвер шукав,
У п'ятницю найшов
Та додому пішов.*

Перебираючи пальці правої руки, школярки приказуватимуть, починаючи з вказівного пальця:

*- Пальчику, пальчику, де ти бував!
Пальчику, пальчику, що ти чував?
- З меншеньким братом я кашу варив,
Із безіменним я кашу поїв,
Із середульшим у лісі гуляв,
А із найбільшим пісню співав.*

Зрозумілий словниковий склад, повторення деяких слів і словосполучень, прозорість описаної ситуації дозволяє першокласникам швидко і правильно запам'ятати й із задоволенням відтворювати паралельно із рухами пальців тексти українських народних примовок [Комарівська 2020, с.84].

Пропонуємо перелік вправ щодо зміцнення дрібної мускулатури руки із супроводом примовок:

- згинання і розгинання (з силою) пальців;
- обертальні рухи кистей рук;
- виконання вправ: «подружити пальчики», «зроби бублики», «щиглики», «веселі доріжки», «змотування клубочків» тощо;
- натискування долонь з силою.

Навіть після ретельної підготовчої роботи діти не без труднощів переходять до написання букв, адже одноманітність виконання графічних вправ їх швидко втомлює [1, с.58]. Задля запобігання фізичної втоми, швидкого

переключення уваги із слухових завдань на графічні пропонуємо різноманітні види вправ на списування із супроводом лічилок та скоромовок:

- списування з рукописного тексту із визначенням часу на списування;
- списування з друкованого тексту із самоперевіркою правильності запису;
- списування з рукописного тексту з паралельною орфоепічною та орфографічною вимовою зразка;
- списування з друкованого тексті з підкреслюванням найбільш вживаної літери;
- списування з друкованого тексту зі вставкою пропущеної літери;
- списування з відновленням правильного порядку слів у висловлюванні;
- списування зі вставкою пропущених слів.

Наприклад, після списування тексту скоромовки першокласникам пропонується порахувати, скільки літер К вони записали: 10 – 13 – 15.

*Ходила квочка коло кілочка,
води́ла діток коло квіток.
Квок, квок, золотий клубок.*

Або записати по пам'яті текст скоромовки, вставляючи пропущену літеру. Закінчивши запис, правильно назвати пропущену літеру за алфавітною назвою.

*Хит*у со*оку спіймати *орока.
А на со*ок со*ок – со*ок мо*ок. (літера ер)*

Школярів можна об'єднати у пари, де один гравець бачить друкований текст лічилки й коментує її запис, називаючи елементи літер або види з'єднання, а другий гравець має записати за цим коментарем текст лічилки. Виконавши запис, другий гравець оцінює якість коментування. Для цієї вправи слід добирати лічилки, невеликі за кількістю слів.

*Джміль, оса та бджілка –
от і вся лічилка!
На городі бараболя, кабаки, буряк,
редька, морква, огірки, пастернак.*

В букварний і післябукварний періоди навчання грамоти на уроках і читання, і письма вчителі часто використовують прислів'я та приказки. Після читання тексту дітям пропонується дібрати й записати одне із пропонованих прислів'їв, яке найбільш точно відповідає змісту прочитаного. При цьому школярі списують мудре народне висловлювання з друкованого зразка й коментують види з'єднання літер у словах. Наприклад, після читання української народної казки «Котик і півник» пропонується два прислів'я: *І від солодких слів буває гірко. Дав слово – виконай його*. Школярам необхідно записати друге висловлювання, коментуючи види з'єднання літер: середнє – верхнє; нижнє – середнє – верхнє – середнє ...

Цікавою й корисною для мовленнєвого зростання першокласників є вправи на відновлення прислів'я з поданих слів: *слова, від, теплого, розмерзає, лід, і* (Від теплого слова і лід розмерзає); *сердечко, словечка, коле, гостре* (Гостре словечко коле сердечко); *язик, приятель, дурний, не, голові* (Дурний язик голові не приятель) і т.п.

Для автоматизації графічних навичок першокласникам доречно пропонувати виконати вправу на узагальнення групи прислів'їв певної тематики або визначення прислів'їв з названим словом. При цьому дітям наголошується, що виграє той, хто швидше виконає завдання. Так, серед пропонованих прислів'їв треба вибрати й записати лише ті, в яких є слово «слово»: *Що маєш казати – наперед обміркуй. Давши слово – держись, не давши – кріпись. Умієш говорити – умій слухати. Слово – не стріла, а глибше ранить. Не хочеш почути поганих слів, не кажи їх сам. Слово до слова – зложиться мова*.

Таким чином, твори усної народної творчості містять значний освітній потенціал, адже передають сучасним дітям мудрість наших пращурів, долучають до спільного переживання подібних подій, урізноманітнюють зміст тренувальних вправ гумористичними ситуаціями. Особлива цінність таких творів виявляється в перший навчальний рік, на уроках навчання грамоти.

Література:

1. Комарівська Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання / Н. Комарівська, І. Лапшина, Н. Франчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2020. №61. С.83-88.
2. Орел Д. Щоб діти навчились гарно писати, моторику рук їхніх слід розвивати. Прийоми розвитку дрібної моторики та графомоторних навичок / Діана Орел // Учитель початкової школи. 2020. №3-4. С.57-59.
3. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240с.

Габаль Юлія

м. Вінниця

(Наук. керівн. – ст. викладач Пойда О.А.)

ВИКОРИСТАННЯ КРЕОЛІЗОВАНИХ ТЕКСТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПОВІСТІ «ШПАГА СЛАВКА БЕРКУТИ» НІНИ БІЧУЇ У 8 КЛАСІ

Анотація

У статті зроблено огляд окремих видів креолізованих текстів, обґрунтовано доцільність їх ефективності та застосування на уроках української літератури у 8 класі: під час вивчення повісті Ніни Бічуї «Шпага Славка Беркути».

Ключові слова: креолізований текст, постер, мотиватор, комікс, буктрейлер.

Abstract

The article made an overview of certain types of creolized texts, their effectiveness and application in the lessons of Ukrainian literature in 8 class was substantiated: while studying the story of Nina Bichuy «Shpaga Slavka Berkuti».

Key words: creolized text, poster, motivator, comic, book trailer.

Навчальний процес у сучасній школі характеризується різноманітністю та багатогранністю методів, засобів та прийомів, які допомагають зробити урок